

A TÉRSÉG REJTŐZKÖDŐ TÁJI ÉRTÉKEI

8.3. A térségre jellemző egyedi tájértékek

A tájban olyan felbecsülhetetlen értékek bújnak meg, amelyek segítenek emlékezni múltunkra. Fontos feladat, hogy ezen értékeket számba vegyük, megbecsüljük, majd nevelő szándékkal megismertessük azt a jövő generációjával. Eger térsége elhelyezkedéséből adódóan rendkívül sokszínű, lehetőséget adva arra, hogy az *egyedi tájértékek* legtöbb kategóriájára találjunk példát. A 23 ide tartozó település nemcsak *kultúrtörténeti*, hanem *természeti* és *tájképi egyedi tájértékekkel* is rendelkezik.

A térség településeihez tartozó kevésbé ismert, de mégis különleges, és helyi szinten rendkívüli jelentőséggel bíró értékek éppoly fontosak, mint „híresebb” társai. A térséghez tartozó települések egyedi tájértékké nyilvánított utcaképei, lakóházai, parasztházai mind-mind emelik a térség színvonalát. Gyakran tájértékké válnak parkok, „jelesfák”, fasorok. A térség geológiai, geomorfológiai adottságai miatt szintén gyakori, különleges értékek a barlangok bejáratai és a források. Ezen értékek közül szinte az összes, a térséghez tartozó településen találunk több példát is.

A *kultúrtörténeti egyedi tájértékek* között meghatározó számba vannak külterületi pincék (Andornaktálya, Bogács, Novaj), pincebarlangok (Szomolya) de büszkélkedünk kastélyokkal (Andornaktálya: Mocsáry-kastély, Egerszólát: Brezovai-kastély, Noszvaj: Galassy-kastély), és nem utolsósorban várakkal is. Például az Egri-vár, történelmünk „élő” színtere. Eger értékei főként a történelmi város mivoltához kapcsolódnak. Macskaköves utcák, ódon épületek, szobrok, emlékművek, terek, házak teszik változatosabbá és értékesebbé a várost. A kisebb településeken rendszerint templomok, keresztek, feszületek (Maklár, Bogács, Novaj, Noszvaj), illetve utcaképek (Cserépfalu), régi lakó- és parasztházak találhatóak meg szép számban (8.15. -8.17.; 8.19. ábra). A már-már „tájidegen” elemre, a gémeskútra is találunk példát (Noszvaj).

HIDDEN LANDSCAPE VALUES OF THE REGION

8.3. Unique landscape values typical for the region

There are such priceless values hiding in the landscape which aid us in remembering our past. It is an important task to take these values into account, assess them and pass them on to future generations through education. The region of Eger, due to its location, is very colourful giving us the opportunity to find examples for every category of *unique landscape values*. The 23 settlements of the region have not only *cultural*, but also natural *unique landscape views*.

The lesser known but still remarkable and locally extremely significant values in settlements are just as important as their “more famous” counterparts. The farmhouses, dwellings and street views, declared as unique landscape values, in the region's settlements all increase the standards of the region. Parks, landmark trees, alleys are often declared as landscape values. Due to the geological and geomorphological features of the region the entrance of caves and springs are also often declared special values. We can find several examples for these values in all settlements of the region.

Amongst the *cultural landscape values* we can find many cellars on the outskirts (Andornaktálya, Bogács, Novaj), cellar caves (Szomolya), mansions (Andornaktálya: Mocsáry mansion, Egerszólát: Brezovai mansion, Noszvaj: Galassy mansion), and last but not least castles. As an example the castle of Eger, the “living” arena of our history. The values of Eger are mostly connected to the historic nature of the town. Cobble streets, old buildings, statues, monuments, squares and houses make the town diverse and valuable. In the smaller villages there are usually crucifixes (Maklár, Bogács, Novaj, Noszvaj), and also street views (Cserépfalu), old dwellings and farm houses in great number (Figure 8.15.-8.17.; 8.19.). We can even find an example for an element nearly alien to the region, a shadoof (Noszvaj).

8.15. ábra. Feldebrő: temetői Nagyboldogasszony kápolna
(fotó: Dobos Anna)

Figure 8.15. Feldebrő: Virgin Mary Chapel in cemetery
(photos by Anna Dobos)

8.16. ábra. Tarnaszentmária: Mária látogatása-templom
(fotó: Dobos Anna)

Figure 8.16. Tarnaszentmária: Visitation Church (photo by Anna Dobos)

8.17. ábra. Sirok: Vár
(fotó: Dobos Anna)

Figure 8.17. Sirok Castle
(photo by Anna Dobos)

Különböző fürdőhelyek (Bogács, Eger, Demjén) gazdagítják a térséget, s nyújtanak lehetőséget a vulkáni utóműködéshez kapcsolódó forróvizek hasznosításához. Magtárak (Maklár), tájházak (Bogács), gazdaházak (Noszvaj) őrzik agrárhagyományaink, elfeledett eszközeink nagy részét. Szomolya barlanglakásos tájháza a térségre jellemző tufába vájt építkezési forma jelentős emléke. Szintén említésre méltó Andornaktálya település nyolc toszkán oszlopos Gloriette sziluettje, amely a Mocsáry-kastély egykori kertjében lévő tavi sziget kerti épülete volt.

Az eddig jegyzett természeti egyedi tájértékeink kevesebb számban találhatóak meg a térségben, ami nem jelenti azt, hogy kevésbé jelentősek lennének. A földtudományi egyedi tájértékek egyrészt a heglábi terület, másrészt a közép-hegységi karsztos térszín jellegzetes kőzet- és formavilágát tükrözik. Az egykori periglaciális éghajlat terepi hagyatékaként ismert a periglaciális vörösayag szelvény Kerecsenden. Sirok, Eger, Felsőtárkány, vagy Cserépfalu területén egyedülálló, kiemelkedő sziklaformák (periglaciális kőtornyok, krioplanációs oszlopok, sziklafalak) teszik változatossá a felszín formavilágát. Karsztos formakincsként jelentősek Felsőtárkány, Eger, Cserépfalu, Cserépváralja barlangjai, kőfülkéi és a Subalyuk-sziklabarlang is, hiszen ez utóbbi őseinkről őriz pótolhatatlan információkat. A földtani egyedi tájértékek a Bükk hegység kialakulásának különleges emlékei. A térség egyrészt az

Different spas (Bogács, Eger, Demjén) enrich the region and provide the opportunity to make use of the thermal waters linked to the volcanic aftermath. Granaries (Maklár), farm houses (Bogács), master houses (Noszvaj) preserve the majority of agricultural traditions. The cave dwelling farm house of Szomolya is a significant relic of the building style hollowed out of the tuff typical for the region. Also notable is the Gloriette silhouette with eight Tuscany columns in Andornaktálya, which used to be the garden building on the island in the formal garden of the Mocsáry mansion.

The above listed natural landscape values occur in smaller numbers in the region, however it does not mean that they are less significant. The geological unique landscape values reflect the rocks and formations of foothills on the one hand and on the other hand that of the karstic relief. A heritage of the former periglacial climate, is the periglacial red clay section in Kerecsend. In the area of Sirok, Eger, Felsőtárkány, or Cserépfalu unique rock formations (periglacial towers, cryoplanational columns, rock walls) diversify the surface. The caves and stone niches of Felsőtárkány, Eger, Cserépfalu, Cserépváralja are significant as karstic features along with the Subalyuk Cave, since the latter holds valuable information about our ancestors. The geological unique landscape values are special relics of the Bükk Mountains. The region has preserved the sediments of the

egykori Tethys-óceán tengeri üledékeit őrzi, másrészt a miocén kori vulkanizmus közetrétegeit. A földtörténeti múltban a különböző éghajlati, vízrajzi, geológiai viszonyok folyamatosan változtak, ez jól nyomon követhető a térség gazdag földtani alapszelvényeiben és feltárásaiban is (Cserépfalu, Noszvaj, Nagy-Eged hegy, Kis-Eged hegy, Szarvaskő). A vulkáni működés emlékeit a régi tufabányák (Tihaméri működő és felhagyott tufabánya, Eger, Cserépfalu tufabányái) őrzik.

8.18. ábra. Cserépfalu: Milleniumi kilátó
(fotó: Tarjányi Stella)

Figure 8.18. Cserépfalu: Millenium look-out tower
(photo by Stella Tarjányi)

Máshol források (Noszvaj, Bükkzsérc) bukkanak a felszínre, barlangbejáratok nyílnak (Tarnaszentmária, Eger, Egerbakta), eróziós völgyek vagy szurdokvölgyek (Novaj, Felsőtárkány, Cserépfalu, Bükkzsérc) és lápok (Sirok, Noszvaj) tarkítják a tájat. Egy magányos nyárfa (Andornaktálya), orgona bokorsáv, kőhíd, csigafűzfák a strandon, a Szvorényi utcai vadgesztenye fasor, a rókafarmi öregfák csoportja, a juharlevelű platán (Eger), a halastó (Bogács), vagy egy idős vadgesztenye fa (Maklár) is lehet érték. Erdemes megemlítenünk még az erdő-gyep mozaikokat Felsőtárkányban, az Akasztó-hegy sziklagyepét Szarvaskőn, és a kerecsendi kavicsbánya felhagyott vizes bányaud-

former Tethys Ocean on the one hand and on the other hand the Miocene volcanics. In the geological past, the climatic, hydrographic and geological conditions were constantly changing, this can be well followed in the geological sections of the region (Cserépfalu, Noszvaj, Nagy-Eged hill, Kis-Eged hill, Szarvaskő). Old tuff quarries remind of volcanic activities (the still operating and the abandoned tuff quarry of Tihamér, Eger, and Cserépfalu).

8.19. ábra. Eger: Bazilika
(fotó: Győri Noémi)

Figure 8.19. Eger: Basilica
(photo by Noémi Győri)

In other places (Noszvaj, Bükkzsérc) springs rise to the surface, caves open up (Tarnaszentmária, Eger, Egerbakta), the landscape is dotted with erosional valleys or gorges (Novaj, Felsőtárkány, Cserépfalu, Bükkzsérc) and marshes (Sirok, Noszvaj). A lonely Poplar (Andornaktálya), Lilac bush strip, a stone bridge, some Snail Willows on the beach, the avenue of Horse Chestnuts on Szvorényi street, old dead trees on the Rókafarm, the Maple-leaved Plane (Eger), the fishpond (Bogács), or an old Horse Chestnut tree (Maklár) can be of value. It is also worth mentioning the forest steppe mosaics in Felsőtárkány, the rocky steppe of the Akasztó Hill in Szarvaskő

varát (mint fészkelőhelyet). Ezek nemcsak változatosá teszik a tájat, hanem értékes természeti értékeket is képviselnek.

A tájképi egyedi tájértékeink közül számos kilátópont és kilátó (Eger: Dobó kilátó, Cserépfalu: Millenniumi kilátó, Szarvaskő: Vár-hegyi kilátó) segítségével fedezhetjük fel az említett változatos felszíni formákat, földtani szelvényeket, természeti értékeket és a települések jellegzetes vonásait (8.18. ábra).

Látható, hogy az egyedi tájértékek igen változatosak, mindegyik kategória más és más miatt jelentős. Összességében azonban elmondható, hogy kiemelt jelentőségűek a térségben, hiszen természeti és kulturális örökségünk ezen értékekben él tovább.

and the abandoned yard (as a nesting place) of the gravel pit of Kerecsend. These do not only diversify the landscape but also represent valuable natural treasures.

Using a number of lookout points and viewpoints (Eger: Dobó viewpoint, Cserépfalu: Millennium viewpoint, Szarvaskő: Castle Hill viewpoint) included among *unique landscape views* we can discover the aforementioned diverse surface formations, geological segments, natural values and the typical characteristics of the settlements (Figure 8.18.).

It is obvious that the unique landscape values are very diverse, every category is significant for a different reason. In general, we can say that they have profound significance in the region, since our natural and cultural heritage is incorporated in them.